

Leerlingenmateriaal – Op verhaal komen bovenbouw

Op verhaal komen

Jodendom

Jodendom

[Hoofdstuk 1](#)

[Hoofdstuk 2](#)

Hoofdstuk 1

[Opdracht 3](#)

[Extra: Hebreeuws](#)

[Extra: Rosj Hasjana](#)

Opdracht 3

Voor deze opdracht kun je gebruikmaken van de website van het [Joods Historisch Museum](#).

Op de homepage zie je iets onder het midden een zoekvenster voor personen, plaatsen, gebouwen en een woordenlijst.

Kies jouw woonplaats uit of een plaats die dicht bij jouw woonplaats ligt.
Via de links kun je voldoende informatie vinden voor je presentatie.

Extra: Hebreeuws

De opdracht laat zien welke Hebreeuwse invloeden er zijn geweest op de Nederlandse taal.
In het Nederlands worden soms Hebreeuwse (Jiddische) woorden gebruikt.
Weet jij wat die woorden betekenen?

Klik [hier](#) om de puzzel over de Hebreeuwse oorsprong van Nederlandse woorden te openen en te printen.

Extra: Rosj Hasjana

In de Beeldbank van Schooltv staat een video over het joodse feest Rosj Hasjana.
Bekijk de clip en beantwoord daarna de vragen.

Klik [hier](#) voor het filmpje over Rosj Hasjana.

1. Wie is de hoofdpersoon van het verhaal over Rosj Hasjana?
2. Hoe heet de zoon die Abraham bij zijn slavin Hagar verwekt?
3. Hoe heet de zoon die Abraham bij zijn vrouw Sara verwekt?
- 4a. Hoe stelt God Abraham op de proef?
- 4b. Waarin stelt God Abraham op de proef? En doorstaat Abraham de proef?
- 4c. Hoe loopt de proef af?
5. Waarom wordt er bij Rosj Hasjana op een ramshoorn geblazen?

Hoofdstuk 2

[Extra: Kosjer](#)

[Extra: Pesach-clip](#)

[Extra: Pesach-puzzel](#)

[Extra: Chanoeka](#)

[Extra: Zelftest 1](#)

[Extra: Zelftest 2](#)

[Extra: Huwelijksrituelen](#)

Extra: Kosjer

Hierna volgen twee opdrachten over kosjer eten. Kies een van de twee om te maken.

Als je twijfelt of een product kosjer is, kun je de website van het [Nederlands-Israëlich Kerkgenootschap](#) raadplegen. Kijk dan bij de kasjroetlijst (kasjroet is een ander woord voor kosjer).

A. Wat heb jij gegeten en gedronken?

1 Schrijf op wat je gegeten hebt bij je:

- a. ontbijt
- b. lunch
- c. avondmaaltijd.

2 Schrijf eronder of jouw ontbijt, jouw lunch en jouw avondmaaltijd volgens de joodse voedselvoorschriften kosjer was.

Schrijf ook op waarom wel of niet.

B. Kosjere maaltijd

Stel een kosjere maaltijd van 5 gangen samen met dingen uit de onderstaande lijst.

tomatensoep, kippensoep, uiensoep, groentensoep, paprikasoep, vissoep, rauwe ham en garnalen, mosselen in bladerdeeg, komkommersalade, aardappelen, rijst, macaroni, patat, gebakken aardappelen, zalmfilet, kabeljauw, oesters, forel, garnalen, paardenbiefstuk, Wiener schnitzel, entrecôte, spare-ribs, roomschnitzel, boontjes, sla, worteltjes, doperwtjes, appelmoes, bloemkool, spinazie met ei, andijvie met spekjes, snijbonen, courgette, vla, yoghurt, vanille-ijs, appel, sinaasappel, banaan, druiven.

Extra: Pesach-clip

In de Beeldbank van Schooltv staat een video over het joodse feest Pesach. Bekijk de clip en beantwoord daarna de vragen.

Klik [hier](#) voor het filmpje over Pesach.

1. Wat herdenken de joden met Pesach?
2. Wie vindt de baby Mozes in een rieten mandje?
3. Hoe werd Mozes leider van het joodse volk?
- 4a. Wat betekent de naam 'pesach'?
- 4b. Vertel ook wat dat met de 10e plaag te maken heeft.
- 5a. Hoe komt het dat de joden ongerezen brood meenamen op hun tocht uit Egypte?
- 5b. Wat is de joodse naam voor dit brood?
- 5c. Waarom eten de joden dit ongerezen brood met Pesach?

Extra: Pesach-puzzel

Extra opdracht bij paragraaf 4 van hoofdstuk 2 *Jodendom - Wereldwijd verbonden*.

Test je kennis over het joodse Pesach door de pesachpuzzel te maken.

Klik [hier](#) om de puzzel te openen en te printen.

Extra: Chanoeka

Extra opdracht bij paragraaf 4 van hoofdstuk 2 *Jodendom - Wereldwijd verbonden*.

Lees het verhaal over Channa's chanoekafeest en maak de vragen.

Klik [hier](#) voor het verhaal.

1. In welke tijd speelt het verhaal? Waar kan je dat uit afleiden?
2. Channa en haar moeder wonen niet bij elkaar. Hoe zou dat komen?
3. Waarom vieren joden Chanoeka?
4. Wat is het verschil tussen een menorah en een chanoeka-kandelaar?
5. Wat is het 'knechtje' van de Chanoeka-kandelaar?
6. Met welk feest kan je Chanoeka vergelijken?

Extra: Zelftest 1

Test of je paragraaf 3 *Rituelen bij het leven*, goed geleerd hebt door een wegstreeppuzzel te maken.

Klik [hier](#) om de puzzel te openen en te printen.

Extra: Zelftest 2

Test of je paragraaf 3 *Rituelen bij het leven*, goed geleerd hebt door een kruiswoordraadsel te maken.

Klik [hier](#) om de puzzel te openen en te printen.

Extra: Huwelijksrituelen

Ken jij de joodse huwelijksrituelen?

Test jezelf door een invuloefening te maken.

Klik [hier](#) om de oefening te openen en te printen.

Islam

Islam

[Hoofdstuk 1](#)

[Hoofdstuk 2](#)

[Hoofdstuk 3](#)

Hoofdstuk 1

[Extra: Moskee](#)

Extra: Moskee

In de Beeldbank van School TV staan een paar clips over de moskee en over bidden. De clips laten dingen zien die in paragraaf 2 van je boek zijn beschreven (blz. 10-12). Ze kunnen je helpen bij het maken van opdrachten 6 en 7.

Klik [hier](#) voor de clip over de moskee.

In dit [filmpje](#) zie je moslims in de moskee, hoe de rituele wassing gaat en hoe de samenkomst is op vrijdag.

In de Beeldbank staat ook nog een korte clip over de imam. Klik [hier](#).

Hoofdstuk 2

[Extra: Mohammed](#)

[Extra: Koran](#)

[Extra: Offerfeest](#)

[Extra: Vijf zuilen](#)

Extra: Mohammed

In de Beeldbank van Schooltv staan twee videoclippen over het leven van Mohammed. Ze dienen als achtergrondinformatie bij blz. 20-23 van je boek.

Klik [hier](#) voor het fragment over de boodschap die Mohammed kreeg bij de berg Hira.

Klik [hier](#) voor de hemelvaart van Mohammed.

Extra: Koran

In de Beeldbank van Schooltv staat een videoclip over de Koran. Je kunt deze bekijken als extra informatie bij paragraaf 2 in je boek (blz. 24-26).

Klik [hier](#) voor de clip.

Extra: Offerfeest

Achtergrondinformatie bij blz. 32 van je boek.

Ken jij het verhaal achter het islamitische Offerfeest? Klik [hier](#) voor een videoclip van de Beeldbank van Schooltv.

Extra opdracht

Bij een van de joodse feesten, Rosj Hasjana, wordt op een ramshoorn geblazen. Klik [hier](#) om de video te bekijken. Hier wordt verteld waarom op een ramshoorn wordt geblazen.

Schrijf daarna drie verschillen en drie overeenkomsten op met het verhaal van het islamitische offerfeest.

Extra: Vijf zuilen

In de Beeldbank van Schooltv staat een korte videoclip over de Vijf Zuilen. Handig bij het leren van paragraaf 3 van je boek (blz. 26-32)!

Klik [hier](#) voor de clip.

Hoofdstuk 3

[Opdracht 5](#)

Opdracht 5

Mensen interviewen is niet eenvoudig. Een goede voorbereiding en een goede verslaggeving zijn daarom nodig.

Een belangrijke spelregel: blijf altijd beleefd en vriendelijk!

1. Vragen stellen: begin met uit te leggen waarom je het vraagesprek wilt houden. Begin met te vragen naar: naam, geboorteplaats en beroep (soms ook leeftijd). Noteer of je een man of een vrouw interviewt. Stel je vragen duidelijk. Als iemand alleen met 'ja' of 'nee' antwoordt, vraag dan 'Waarom?', 'Hoezo?', 'Wilt/kunt u uw antwoord toelichten?'
2. Luister goed en sluit met je volgende vraag aan op het antwoord dat je hebt gekregen.
3. Vraag niet twee keer hetzelfde en treuzel niet.
4. Schrijf tijdens het gesprek of onmiddellijk daarna de voornaamste punten van het gesprek op. Het is nóg beter als je het gesprek opneemt.

Later breng je klassikaal verslag uit.

Wereldgodsdiensten

[Hoofdstuk 2](#)

[Hoofdstuk 3](#)

[Hoofdstuk 5](#)

[Hoofdstuk 6](#)

[Hoofdstuk 7](#)

[Hoofdstuk 8](#)

[Hoofdstuk 9](#)

[Hoofdstuk 10](#)

Hoofdstuk 2

[Opdracht 1 - Joodse geschiedenis](#)

[Extra: Hebreeuws](#)

[Extra: video feesten](#)

[Extra: Letterblok joodse feesten](#)

[Extra: Chanoekafeest](#)

[Extra: Pesachpuzzel](#)

[Extra: Scrabble](#)

Opdracht 1 - Joodse geschiedenis

Voor deze opdracht kun je gebruikmaken van de website van het [Joods Historisch Museum](#).

Op de homepage zie je iets onder het midden een zoekvenster voor personen, plaatsen, gebouwen en een woordenlijst.

Kies jouw woonplaats uit of een plaats die dicht bij jouw woonplaats ligt.

Via de links kun je voldoende informatie vinden voor je presentatie.

Extra: Hebreeuws

In het Nederlands worden soms Hebreeuwse woorden gebruikt. Weet jij wat die woorden betekenen? Klik [hier](#) om de puzzel over de Hebreeuwse oorsprong van Nederlandse woorden te openen en te printen.

Extra: video feesten

In de Beeldbank van Schooltv staan twee video's over de joodse feesten Pesach en Rosj Hasjana. Bekijk de clips en beantwoord daarna de vragen.

A Pesach

Klik [hier](#) voor het filmpje over Pesach.

- 1 Wat herdenken de joden met Pesach?
- 2 Wie vindt de baby Mozes in een rieten mandje?
- 3 Hoe werd Mozes leider van het joodse volk?
- 4a Wat betekent de naam 'pesach'?
- 4b Vertel ook wat dat met de 10e plaag te maken heeft.
- 5a Hoe komt het dat de joden ongerezen brood meenamen op hun tocht uit Egypte?
- 5b Wat is de joodse naam voor dit brood?
- 5c Waarom eten de joden dit ongerezen brood met Pesach?

B Rosj Hasjana

Klik [hier](#) voor het filmpje over Rosj Hasjana.

- 1 Wie is de hoofdpersoon van het verhaal over Rosj Hasjana?
- 2 Hoe heet de zoon die Abraham bij zijn slavin Hagar verwekt?
- 3 Hoe heet de zoon die Abraham bij zijn vrouw Sara verwekt?
- 4a Hoe stelt God Abraham op de proef?
- 4b Waarin stelt God Abraham op de proef? En doorstaat Abraham de proef?
- 4c Hoe loopt de proef af?
- 5 Waarom wordt er bij Rosj Hasjana op een ramshoorn geblazen?

Extra: Letterblok joodse feesten

Om te oefenen of je de namen van de joodse feesten weet en dingen die daarbij horen, kun je een letterblokpuzzel maken.

Klik [hier](#) om de puzzel te openen en te printen.

Extra: Chanoekafeest

Lees het verhaal over Channa's chanoekafeest en maak de vragen.

Klik [hier](#) voor het verhaal.

1. In welke tijd speelt het verhaal? Waar kun je dat uit afleiden?
2. Channa en haar moeder wonen niet bij elkaar. Hoe zou dat komen?
3. Waarom vieren joden Chanoeka?
4. Wat is het verschil tussen een menorah en een chanoeka-kandelaar?

5. Wat is het 'knechtje' van de Chanoeka-kandelaar?

6. Met welk feest kun je Chanoeka vergelijken?

Extra: Pesachpuzzel

Test je kennis over het joodse Pesach door de pesachpuzzel te maken.

Klik [hier](#) om de puzzel te openen en te printen.

Extra: Scrabble

Je gaat met een klasgenoot scrabbelen. Je mag alleen maar woorden uit deze paragraaf maken! Het is een leuke manier om de joodse feesten te leren of om nog eens te oefenen wat je geleerd hebt.

Klik [hier](#) om de scrabbleopdracht te openen en te printen.

Hoofdstuk 3

[Extra: Keuze-opdracht over kosjer eten](#)

[Extra: Joodse voorschriften](#)

[Extra: Huwelijksrituelen](#)

[Extra: Wegstreepuzzel joodse rituelen](#)

[Extra: Kruiswoordpuzzel](#)

Extra: Keuze-opdracht over kosjer eten

Hierna volgen twee opdrachten over kosjer eten. Kies een van de twee om te maken.

Als je twijfelt of een product kosjer is, kun je de website van het [Nederlands-Israëliisch Kerkgenootschap](#) raadplegen. Kijk dan bij de kasjroetlijst (kasjroet is een ander woord voor kosjer).

A. Wat heb jij gegeten en gedronken?

1 Schrijf op wat je gegeten hebt bij je:

- a. ontbijt
- b. lunch
- c. avondmaaltijd.

2 Schrijf eronder of jouw ontbijt, jouw lunch en jouw avondmaaltijd volgens de joodse voedselvoorschriften kosjer was.

Schrijf ook op waarom wel of niet.

B. Kosjere maaltijd

Stel een kosjere maaltijd van 5 gangen samen met dingen uit de onderstaande lijst.

tomatensoep, kippensoep, uiensoep, groentensoep, paprikasoep, vissoep, rauwe ham en garnalen, mosselen in bladerdeeg, komkommersalade, aardappelen, rijst, macaroni, patat, gebakken aardappelen, zalmfilet, kabeljauw, oesters, forel, garnalen, paardenbiefstuk, Wiener schnitzel, entrecôte, spare-ribs, roomschnitzel, boontjes, sla, worteltjes, doperwtjes, appelmoes, bloemkool, spinazie met ei, andijvie met spekjes, snijbonen, courgette, vla, yoghurt, vanille-ijs, appel, sinaasappel, banaan, druiven.

Extra: Joodse voorschriften

Channa is leerlingverpleegster. Zij vertelt het volgende verhaal over wat zij leert op school over joodse voorschriften.

Lees haar verhaal en maak daarna de vragen die eronder staan.

“Een vrouwelijke arts geeft ons les in anatomie en vertelt waaraan je de verschillende kinderziekten kunt herkennen. De eerste keer ging over roodvonk, een heel besmettelijke ziekte. Als we iets niet snappen, legt ze

geduldig uit.

Een andere lerares maakt ons wegwijs in de doolhof van typisch joodse rituelen, symbolen en voorschriften. Hoewel ik echt joods ben opgevoed, hoor ook ik sommige dingen voor het eerst.

Tot mijn verbazing weten sommige meisjes niets van de regels rond een kosjere huishouding. Ze vragen waarom in de keuken van de crèche in rood en blauw is aangegeven waarvoor pannen, snijplanken en ander keukengerei gebruikt mogen worden. De lerares legt het heel zorgvuldig uit.

De hoofdregel is dat melk op geen enkele manier met vlees in aanraking mag komen. Na het eten van vlees geef je dus géén puddinkje als toetje en op de vleesplank snijd je geen kaas, om het maar simpel te zeggen. De achterliggende gedachte is symbolisch. Je moet het risico vermijden dat een bokje gekookt zou worden in de melk van zijn eigen moeder.

Voor het eerst merk ik dat lang niet alle joden zich aan de strenge regels van onze godsdienst houden.

“Kosjer zegt mij weinig”, zei mijn vriendin Esther. “Ik ben niet met strenge regels opgevoed. Maar mama heeft ons nooit varkensvlees of ander treife* eten voorgezet. En op vrijdagavond houden we de sabbat.”

(Uit: Geertje Gort, Ik zal voor je zingen.)

* treife = niet toegestaan volgens de joodse spijswetten.

Vragen

- Wat is een kosjere huishouding?
- Waarom is in de keuken in rood en blauw aangegeven waarvoor het keukengerei gebruikt mag worden?
- Waarom mogen in joods voedsel vlees en melk niet samen gebruikt worden?
- Welk onderscheid tussen joden kun je op grond van dit verhaal maken?

Extra: Huwelijksrituelen

Ken jij de joodse huwelijksrituelen?

Test jezelf door een invuloefening te maken.

Klik [hier](#) om de oefening te openen en te printen.

Extra: Wegstreepuzzel joodse rituelen

Test of je paragraaf 3, *Rituelen bij het leven*, goed geleerd hebt. Maak een wegstreepuzzel.

Klik [hier](#) om de puzzel te openen en te printen.

Extra: Kruiswoordpuzzel

Test of je paragraaf 3, *Rituelen bij het leven*, goed geleerd hebt. Maak een kruiswoordraadsel.

Klik [hier](#) om de puzzel te openen en te printen.

Hoofdstuk 5

[Opdracht 6 - Kerk in jouw buurt](#)

Opdracht 6 - Kerk in jouw buurt

Beantwoord de volgende vragen over een kerkgebouw in je woonplaats. Je mag zelf weten welke kerk je kiest.

1. In welke plaats staat dit kerkgebouw?
2. Hoe heet het kerkgebouw dat je hebt bezocht?
3. Waar komt die naam vandaan? Probeer zo duidelijk mogelijk uitleg te geven.
4. Hoe oud is het gebouw en waaraan kun je dat zien?
5. Van welke christelijke 'geloofsrichting' is deze kerk? Leg ook uit hoe dat te zien is.
6. Hoe noem je de voorganger(s) in deze kerk?
7. Hoeveel leden horen bij deze kerk?
8. Wanneer zijn de kerkdiensten? Noem dagen en tijden.
9. Wat vind je opvallend aan de buitenkant van het gebouw? Zeg ook waarom.
10. Wat vind je opvallend aan het interieur van deze kerk? Zeg ook waarom.

Deze opdracht kun je ook [hier](#) openen en opslaan op je computer. Vergeet niet om mooie foto's toe te voegen!

Hoofdstuk 6

[Opdracht 2 - Feest- en gedenkdagen](#)

[Opdracht 4 - Kerstkaarten](#)

[Opdracht 5 - Paasgebruiken](#)

[Opdracht 6 - Christelijke feesten](#)

Opdracht 2 - Feest- en gedenkdagen

Klik [hier](#) voor de site van Arkade. Hier kun je de data van de christelijke feest- en gedenkdagen vinden (kijk bij 'kalender').

Kies een feest- of gedenkdag uit waarvan je eigenlijk niet precies weet wat er gevierd of herdacht wordt. Klik op 'info'. Schrijf dit kort en in je eigen woorden naast de tabel in je boek op.

Opdracht 4 - Kerstkaarten

A. Maak je eigen kerstkaarten

Benodigdheden:

- gekleurde vellen dun papier en/of origamipapier.
- witte of gekleurde correspondentiekaarten.
- schaar, lijm, verf, kwasten, etc.
- potlood en papier.
- viltstiften.
- kerstversierselen om op te plakken.

Wat moet je doen?

1. Je maakt eerst een ontwerp.
2. Je neemt het ontwerp over op de kaart.
3. Bedenk een tekst of spreuk en laat daar ruimte voor op de kaart.
4. Je kleurt het ontwerp in met stiften of verf of je beplakt het met tot versierselen gevouwen origamipapier of met kant en klare kerstversierselen.
5. Je kunt meer kaarten van hetzelfde ontwerp maken, maar meerdere kaarten van verschillende ontwerpen is natuurlijk leuker.

B. Maak menukaarten voor een viergangen-kerstdiner

Benodigdheden:

- stevig wit of gekleurd karton. (Zie verder onder de benodigdheden 'kerstkaarten'.)

Wat moet je doen?

1. Stel je eigen viergangen-menu samen voor een Kerstdiner.
2. Schat in hoe groot de (gevouwen) kaart ongeveer moet worden.
3. Verdeel de tekst over een dubbelgevouwen kaart.
4. Versier de kaart.
5. Maak een serie.

C. Maak je eigen kerstpapier

Benodigdheden:

- een paar schone middelgrote aardappelen.
- een tafel of werkbank waarop gesneden mag worden. Op een huishoudsnijplank kan natuurlijk ook.
- een scherp mesje.
- een viltstift.
- een penseel.
- plakkaatverf in goud en/of zilver.
- kranten.
- grote vellen wit en gekleurd vliegerpapier.

Wat moet je doen?

1. Snijd een aardappel doormidden en teken er met een viltstift een ster op.
2. Snijd heel voorzichtig met de punt van het mes de omtrek van de ster uit en snijd dan ongeveer 1 cm. diep de buitenkanten weg.
3. Leg een vel papier klaar om te bedrukken en bestrijk de vorm van de ster met goud- of zilververf. Druk daarna de stervorm stevig op het papier.
4. Herhaal de afdruk van de ster naast en (gedeeltelijk) over de andere sterren heen, zo vaak je wilt. Je kunt verschillende kleuren papier gebruiken.

Opdracht 5 - Paasgebruiken

Hier vind je achtergrondinformatie bij opdracht 5 van hoofdstuk 6, *Christendom - Feesten en rituelen*.

1. Carnaval

Op de drie dagen die aan de Veertig-dagen-vasten-tijd vooraf gaan, wordt vooral in het zuiden van Nederland carnaval gevierd. Er zijn optochten, verkleedpartijen en veel feestelijkheden die met vermommingen gepaard gaan. Mensen gaan vaak voor even 'uit hun dak', voordat ze een tijd van 'vasten en bezinning' ingaan. Klik [hier](#) voor een filmpje over de geschiedenis van carnaval.

2. Askruisje halen

Katholieke christenen halen op Aswoensdag een askruisje. Dit is de woensdag na carnaval. Tijdens een kerkdienst maakt de priester een kruisteken van as op het voorhoofd van de gelovigen. Hij spreekt daarbij de

woorden: ‘Gedenk o mens dat gij stof zijt en tot stof zult wederkeren’ (Gen. 3:19) Deze as is gewijd en is overgebleven van de eveneens gewijde palmtakken die in het voorafgaande jaar na Palmpasen werden verbrand.

3. Vasten

Letterlijk: voor een bepaalde tijd niet of minder eten en drinken. In de Veertigdagentijd is dit vasten bedoeld als voorbereiding op het Paasfeest. Aswoensdag, het begin van die Veertigdagentijd, wordt als een echte vastendag gezien. Veel christenen eten en drinken in de Veertigdagentijd minder dan anders en proberen in het algemeen wat soberder te leven. Met het uitgespaarde geld worden vaak diaconale projecten gesteund in binnen- en buitenland.

4. Palmpasenoptocht

Het is een stok in de vorm van een kruis. Die stok wordt versierd met snoep, slingers, groene takjes en bovenop een broodhaantje. Kinderen komen vaak met hun versierde Paasstokken op Palmpasen in optocht de kerk binnenlopen.

De stok doet vanouds denken aan een bloeiende meiboom in het voorjaar en het haantje aan het offeren van dieren. Dit oude gebruik is door christenen overgenomen. De Paasstok kreeg de vorm van een kruis omdat Jezus vlak voor zijn lijden en sterven nog door een menigte mensen werd toegewuifd met palmtakken, toen hij op een ezel Jeruzalem binnenreed.

Soms trekken kinderen zingend (Hosanna in den hoge, gezegend Hij die komt!) met hun stokken langs de huizen. De palmtakjes kunnen daarna mee naar huis worden genomen, boven een wijwaterbakje of een kruisbeeld worden gehangen. Een deel van de palmtakjes (meestal van de liguster- of buxushaag) blijft in de kerk, o.a. voor de liturgie op Aswoensdag (zie onder punt 2)

5. Paasvuren

In sommige streken van Nederland (o.a. in de provincies Overijssel: Twente en in Gelderland: Achterhoek) worden vreugdevuren ontstoken om het feest van de lente te vieren. Christenen denken hierbij aan de opstanding van Christus. Het licht van Christus dat de duisternis heeft overwonnen.

6. Paaswake

In Katholieke en in steeds meer Protestantse kerken gedenken christenen in de nacht voor Pasen (in de nacht tussen Stille zaterdag en Paaszondag) in een viering de opstanding van Jezus Christus. De viering begint in een donkere kerk en daarna wordt er één grote kaars aangestoken, die –onder de uitroep: Licht van Christus– brandend de kerk wordt binnengedragen. Door de opstanding van Christus is de dood, de duisternis, overwonnen. De aanwezigen steken aan deze kaars hun eigen kaars aan, waardoor de kerk in één keer volop verlicht wordt.

7. Paaseieren beschilderen en zoeken

Van oorsprong werd rond de tijd van Pasen een lentefeest gevierd. Alles gaat groeien en bloeien. De dode natuur herleeft weer. Het ei is het symbool voor kleurrijk leven. Het kan opengaan en nieuw leven voortbrengen. Christenen verbonden deze gedachte met de opstanding/verrijzenis van Jezus uit het graf. Met Pasen verstoppelen ouders de eieren vaak voor de kinderen in de tuin of in het veld, waarna de kinderen de eieren moeten zoeken. Daarbij kunnen allerlei ‘tikspelletjes’ worden gespeeld, waarbij de kunst is je eigen gevonden eieren heel te houden.

Vroeger ging men eieren verspreiden over het (wei-) land en begraven in de gedachte dat er zo levenskracht aan de aarde werd gegeven. Als dat gebeurd was mochten kinderen de eieren weer zoeken en eten.

8. Paasbrood

Krentenbrood dat speciaal met Pasen wordt gebakken en vaak ook als geschenk aan anderen wordt gegeven.

In de bijbelse traditie is 'pesachbrood' het ongezuurde brood, enkel van tarwemeel en water gebakken: de traditionele matses. Matses zijn het symbool voor ellende en vrijheid. In haast is men de onderdrukking van Egypte ontvlucht op weg naar de bevrijding.

In de beeldbank van schooltv staat een videoclip over Pasen - voorjaarsfeest van christenen. Klik [hier](#).

Opdracht 6 - Christelijke feesten

Opdracht 6 - Feestkalender

In je boek staat de opdracht om met een groepje van vier leerlingen een jaarkalender te maken van de christelijke feesten. Je hebt de namen van de christelijke feestdagen in je boek ingevuld bij opdracht 2 op blz. 52. De bedoeling is dat je die feesten een plaats geeft in een jaarkalender in de vorm van twee grote cirkels en dat je de kleuren van het kerkelijk jaar gebruikt. Over die kleuren, de betekenis ervan en wanneer ze gebruikt worden vind je hieronder meer informatie.

Informatie over het kerkelijk jaar en de kerkelijke (liturgische) kleuren.

Het kerkelijk jaar begint meestal op de eerste zondag in december, de eerste adventszondag en eindigt eind november. Daar tussenin liggen alle andere christelijke feesten. Het jaar kun je voorstellen als een grote cirkel en daarin een kleinere cirkel. Elk feest en bijbehorende periode heeft in de kerkelijke kalender een eigen liturgische kleur. Die kleuren vind je terug in de bekleding van het altaar en de preekstoel of lezenaar en in de gekleurde stola, die de voorganger over zijn stola draagt.

De kleuren worden als volgt over de perioden en de feesten in het kerkelijk jaar verdeeld:

Wit: Kerst, de zondagen na Kerst en Driekoningen. Paasnacht, Pasen en alle zondagen en Hemelvaartsdag tot Pinksteren.

Rood: alleen met Pinksteren.

Zwart: alleen op Goede Vrijdag.

Paars: alle zondagen in de Veertigdagentijd voor Pasen.

Groen: alle overige zondagen.

Betekenis van de kleuren in het kerkelijk jaar:

- wit: reinheid, onschuld, Christus, God, heiligen
- rood: vuur, Heilige Geest, inwijding, bevestiging, inzegening
- zwart: dood, lijden, verdriet
- paars: rouw, boete, inkeer, tijd van voorbereiding
- groen: barmhartigheid, hoop.

Tips voor de opdracht

1. Vraag aan je docent een groot tekenvel, 't liefst wit. Je kunt ook twee A3-vellen aan elkaar plakken.
2. Teken een grote cirkel, ongeveer 7 centimeter uit de kant. Teken daar binnenin - ongeveer 10 centimeter van de rand van de grote cirkel - nog een cirkel.
3. Verdeel het jaar in 52 weken.
3. Begin helemaal bovenaan en zet aan boven de rand van de buitenste cirkel de naam van het eerste feest: Kerst (25 dec.) en deel het jaar in aan de hand van je agenda (zie weer opdracht 2 bladzijde 52).
4. Vier weken voor Kerst zijn de vier Adventsweken. Zet Advent weer boven aan de rand, boven die vier weken, links van het woord Kerst.
5. Zo vul je de namen van alle feesten in aan de buitenkant van de rand van de grote cirkel. Soms is het maar één dag, soms twee dagen, soms een periode van 40 dagen. Gebruik daarvoor de tekst van je boek (bladzijde 52-55).

6. Geef de week- en of dagsegmenten tussen de twee cirkels een kleur. Bijvoorbeeld: Pinksteren rood, Goede vrijdag zwart, etc. zie de tekst hier boven.

7. Zoek bij elk feest één symbool en teken dat symbool binnenin de cirkel bij het betreffende feest.

Bijvoorbeeld: bij Palmпасen hoort een palmtak. Een andere mogelijkheid is dat je de symbolen of afbeeldingen die bij een feest horen ergens uitknipt en vervolgens in de cirkel plakt.

8. Als de kalender klaar is hang je hem in het lokaal en vergelijk je die van jullie met die van je klasgenoten.

Hoofdstuk 7

[Extra: Reisprogramma](#)

[Extra: Rijksmuseum](#)

[Opdracht 6 - Goede doelen](#)

Extra: Reisprogramma

Bij paragraaf 1 'Momenten in de tijd'.

Maak samen met drie andere klasgenoten een programma van drie dagen naar een stad die voor (een aantal) christenen vanwege hun geloof erg belangrijk is.

Je kunt een stad kiezen uit je boek maar je mag zelf een andere stad kiezen, als het verband met het christendom maar duidelijk is.

Een aantal voorbeelden van steden:

- *Nederland:*
 - Den Bosch met de Sint Jans Kathedraal.
 - Dokkum waar Bonifatius is vermoord.
 - Maastricht waar Servatius is begraven.
 - Utrecht, de stad van Willibrord.
- *Buitenland:*
 - Genève, de belangrijkste stad in verband met Calvijn.
 - Jeruzalem, de heilige stad voor joden, christenen en moslims.
 - Lourdes waar Bernadette Soubirous verschijningen van Maria kreeg.
 - Rome met het Vaticaan waar de paus woont.
 - Santiago de Compostella, de stad waar de apostel Jacobus kwam.
 - Wittenberg, de stad waar Luther met de kerkhervorming begon.

Stel een vierdaags reisprogramma samen, dus met drie overnachtingen. Denk aan het vervoer met allerlei (reis)tijden, het logeren met overnachtingen, maaltijden waaraan iedereen deelneemt, het bezoeken van plekken en gebouwen in de stad, eventuele excursies in de omgeving en de terugreis.

De groep zal bestaan uit ongeveer 30 leerlingen van 3/4 vmbo met vier docenten van het vak godsdienst/levensbeschouwing als begeleid(st)ers. Iedereen vertrekt op maandagmorgen vanuit de plaats waar je school staat; dat is ook de plek waar op donderdagavond de reis eindigt.

De meerderheid van de leerlingen is (van oorsprong) christelijk. Alle leerlingen hebben het christendom in het boekje *Op verhaal komen - Wereldgodsdiensten* bestudeerd. De reis wordt vanwege het vak godsdienst georganiseerd: de nadruk ligt op de betekenis van het christendom in verleden en heden. Het is dus een studiereis, maar er moet ook tijd voor ontspanning worden gereserveerd. Zorg dus voor minstens een halve dag waarop iedereen kan winkelen of rusten.

Maak een leuke brochure die voor deze groep is bestemd. Let op zowel inhoud als vormgeving. De folder moet minstens zes A4-kantjes hebben.

Gebruik het volgend werkschema:

- Algemene opzet maken en onderdelen kiezen.
- Verdeling van de taken binnen de groep.
- Opzoeken van informatie.
- Verwerking van de gekozen informatie in een brochure.
- Presentatie van deze brochure.

De brochure moet de volgende opbouw hebben:

- Leuk kaft met opschrift en namen van degenen die eraan meewerkten.
- Teksten met informatie over de reis (inclusief een kaartje over de route).
- Uitleg over plekken/gebouwen die worden bezocht.
- Plattegrond van de stad met opvallende kenmerken.
- Afbeeldingen met korte toelichtingen bij de tekst.
- Berekening van de totale kosten voor al degenen die deelnemen.
- Boeken, artikelen, sites enz. die zijn geraadpleegd.

Extra: Rijksmuseum

In het Rijksmuseum te Amsterdam hangt een schilderij over de zeven werken van barmhartigheid van de Meester van Alkmaar. Als je [hier](#) klikt, kom je op de site van dit museum. Je kunt dan dit schilderij zien en de uitleg erbij lezen.

Opdracht 6 - Goede doelen

Kijk op de site van de [Nationale Postcodeloterij](#) voor informatie over organisaties die goede doelen nastreven. Er staat een mooi overzicht met de logo's van de organisaties die je steunt als je meedoet met de loterij. Als je op een logo klikt, kom je op de omschrijving van de organisatie, en vandaar kun je verder klikken naar de site van de betreffende organisatie.

Je hoeft voor opdracht 6 niet per se te kiezen uit de organisaties die op de site van de Nationale Postcodeloterij staan. Want er zijn nog veel meer organisaties en instellingen en gewoon mensen privé die goede doelen nastreven.

Zoek zelf op internet of in de gemeentegids of in de bibliotheek.

Hoofdstuk 8

[Extra: Moskee](#)

Extra: Moskee

In de Beeldbank van School TV staan een paar clips over de moskee en over bidden. De clips laten dingen zien die in paragraaf 2 van je boek zijn beschreven (blz. 80-82). Ze kunnen je helpen bij het maken van opdrachten 5 en 6.

Klik [hier](#) voor de clip over de moskee.

In [dit filmpje](#) zie je moslims in de moskee, hoe de rituele wassing gaat en hoe de samenkomst is op vrijdag.

In de Beeldbank staat ook nog een korte clip over de imam. Klik [hier](#).

Hoofdstuk 9

[Extra: Mohammed](#)

[Extra: De Koran](#)

[Extra: Offerfeest](#)

[Extra: De vijf zuilen](#)

Extra: Mohammed

In de Beeldbank van Schooltv staan twee videoclips over het leven van Mohammed. Ze dienen als achtergrondinformatie bij blz. 89-92 van je boek.

Klik [hier](#) voor het fragment over de boodschap die Mohammed kreeg bij de berg Hira.

Klik [hier](#) voor de hemelvaart van Mohammed.

Extra: De Koran

In de Beeldbank van Schooltv staat een videoclip over de Koran. Je kunt deze bekijken als extra informatie bij paragraaf 2 in je boek (blz. 92-93).

Klik [hier](#) voor de clip.

Extra: Offerfeest

Achtergrondinformatie bij blz. 100 van je boek.

Ken jij het verhaal achter het islamitische Offerfeest? Klik [hier](#) voor een videoclip van de Beeldbank van Schooltv.

Extra opdracht

In hoofdstuk 2 van je boek heb je gelezen over de joodse feesten. Bij een van die feesten, Rosj Hasjana, wordt op een ramshoorn geblazen. Misschien heb je toen dit hoofdstuk behandeld werd, de videoclip gezien die vertelt waarom bij dit joodse nieuwjaarsfeest op een ramshoorn wordt geblazen.

Klik [hier](#) om de video nog een keer te bekijken.

Schrijf daarna drie verschillen en drie overeenkomsten op met het verhaal van het islamitische offerfeest.

Extra: De vijf zuilen

In de Beeldbank van Schooltv staat een korte videoclip over de Vijf Zuilen. Handig bij het leren van paragraaf 3 van je boek (blz. 95-99).

Klik [hier](#) voor de clip.

Hoofdstuk 10

[Opdracht 5 - Tips interview](#)**Opdracht 5 - Tips interview**

Mensen interviewen is niet eenvoudig. Een goede voorbereiding en een goede verslaggeving zijn nodig.

En blijf altijd beleefd en vriendelijk!

1. Vragen stellen: begin met uit te leggen waarom je het vraaggesprek wilt houden. Begin met te vragen

naar: naam, geboorteplaats en beroep (soms ook leeftijd), Noteer of je een man of een vrouw interviewt.

Stel je vragen duidelijk. Als iemand alleen met 'ja' of 'nee' antwoordt, vraag dan 'waarom', 'hoezo',

'wilt/kunt u uw antwoord toelichten?'

2. Luister goed en sluit met je volgende vraag aan op het antwoord dat je hebt gekregen.

3. Vraag niet twee keer hetzelfde, en treuzel niet.

4. Schrijf tijdens het gesprek of onmiddellijk daarna de voornaamste punten van het gesprek op. Nog beter is

als je het gesprek op een bandje opneemt.

Later breng je klassikaal verslag uit.

Over samen leven

[Hoofdstuk 1](#)

[Hoofdstuk 2](#)

Hoofdstuk 1

[Opdracht 12 - Benetton](#)

Opdracht 12 - Benetton

Voor deze extra Benetton-opdracht gebruik je het invulblad dat je van je docent krijgt. Je kunt dit [invulblad](#) ook zelf downloaden en printen.

Klik op de onderstaande afbeeldingen om ze te vergroten.

1

2

3

4

5

6

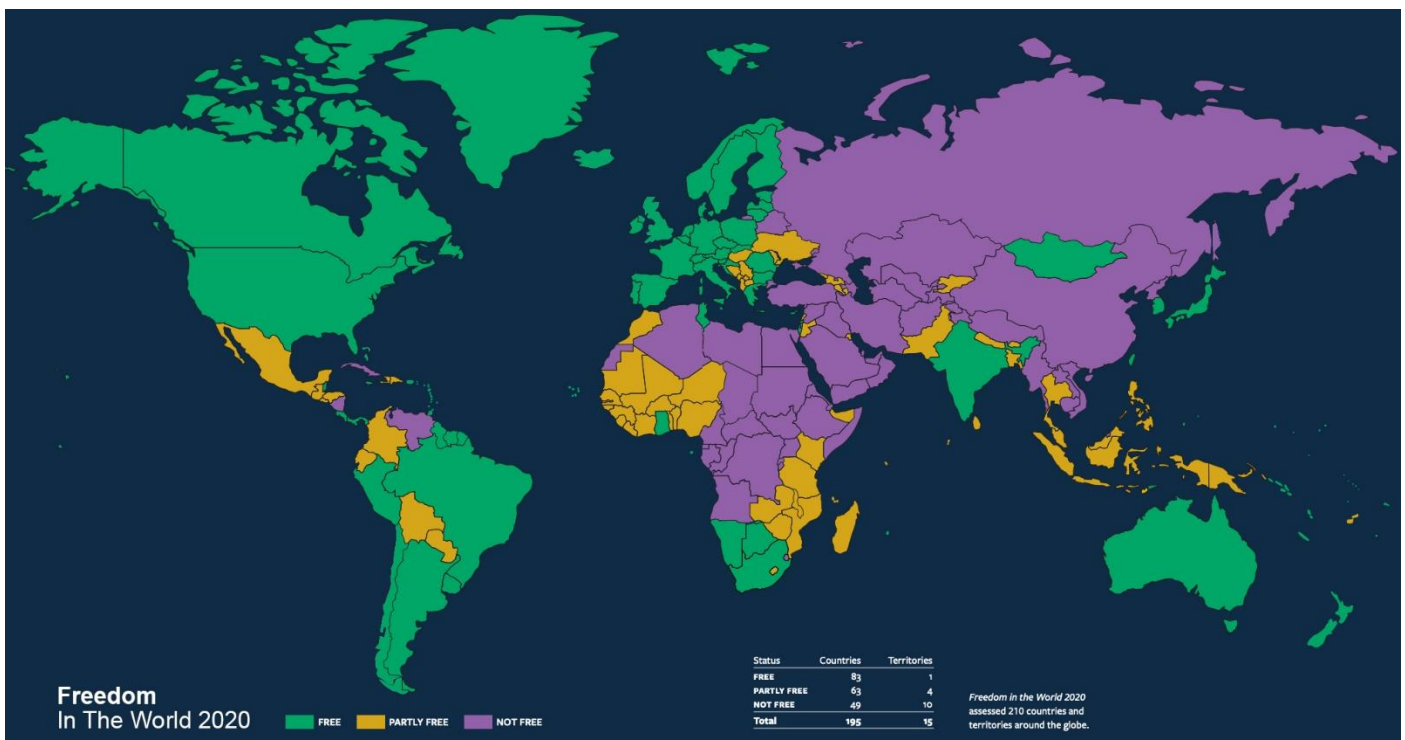
Hoofdstuk 2

[Opdracht 5 - Democratie](#)

Opdracht 5 - Democratie

In ons land vinden wij democratie heel vanzelfsprekend. Maar de meeste landen in de wereld kennen geen democratische regering.

- a) Freedom House is een organisatie die zich inzet voor mensenrechten en voor het bevorderen van de democratische ontwikkeling in de wereld. Zij ontwikkelen ieder jaar een kaart van de wereld met daarop aangegeven welke landen democratisch zijn en welke ontwikkelingen er zijn.

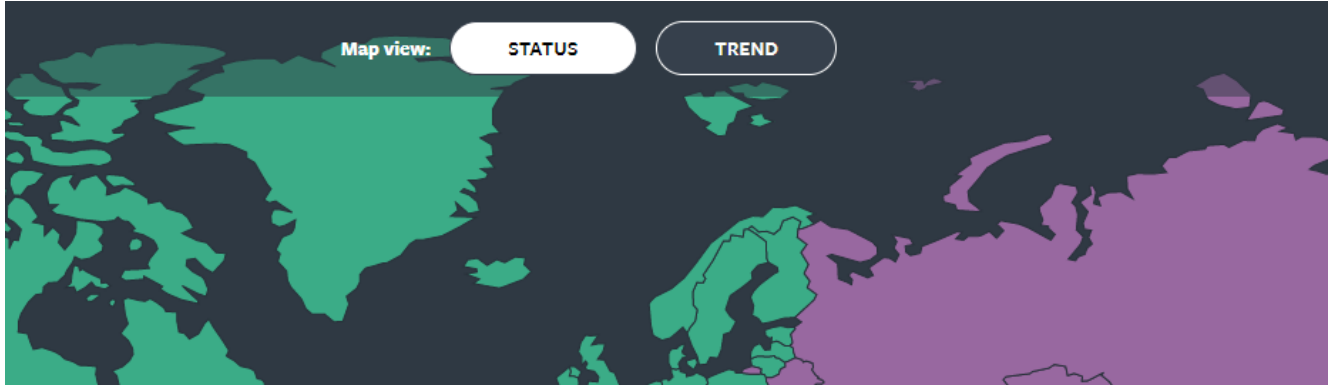

Bekijk de [kaart op internet](#).

Welke werelddelen zijn voornamelijk vrij?

En welke werelddelen zijn voornamelijk gedeeltelijk of niet vrij?

- b) Op de site vind je informatie over de status van het land. Dat wil zeggen: hoe het nu is in een land. Maar ook een kaart de trend. Dat wil zeggen: welke kant de democratie in een land op lijkt te gaan.

Vergelijk de kaart **Status** met de kaart **Trend**.

Welk land is nu niet vrij, maar heeft positieve trend? Hoe komt dat denk je?

Status *Niet vrij*: _____ Trend: _____

Ik denk dat dat komt door: _____

- c) Welk land is nu wel vrij, maar heeft een slechte trend? Leg uit waardoor je denkt dat dat komt.

Status *Vrij*: _____ Trend: _____

Ik denk dat dat komt door: _____

- d) Veel landen streven naar democratie. Zo worden in de meeste landen wel verkiezingen gehouden. Maar dat wil niet zeggen dat alle landen democratisch zijn. Een voorbeeld is Rusland. Er zijn verkiezingen, maar uiteindelijk wint Poetin altijd.

Op welke manieren kan iemand dat voor elkaar krijgen? Noem twee manieren.

- e) The Economist houdt een Democratie-index bij. Deze index bestaat uit verschillende lijsten waarop informatie over democratie in verschillende werelddelen en landen wordt bijgehouden. Eén van de lijsten is de **Landenlijst**. Op die lijst krijgen 167 landen een cijfer voor de mate waarin ze democratisch zijn. Het is dus een ranglijst van heel democratisch (9,87 voor Noorwegen) naar helemaal niet democratisch (1,08 voor Noord-Korea).

[Ga naar de website](#). En zoek de landenlijst op. Welk cijfer heeft Nederland? En op welke plaats staat Nederland?

Cijfer Nederland: _____ Plaats: _____

f) Had je dat verwacht of niet? Licht je antwoord toe.
